

Vage Afrikaanse klachten

De poging van vier theatergezelschappen om een stuk van Thomas Bernhard op te voeren, draaide uit op een dadaïstische voorstelling over Afrika.

Door KESTER FRERIKS

ANTWERPEN. Dat het een van de meest bijzondere voorstellingen van dit theaterseizoen is geworden staat buiten kijf, maar de argeloze theaterbezoeker zal nauwelijks geloven dat er liefst vijf jaar aan is gewerkt. Speler Gillis Biesheuvel noemt de samenwerking tussen de acteurs van vier gezelschappen treffend een „policoproductie”. Met *Beroemden* brengen de groepen Maatschappij Discordia, Compagnie de Koe, TG Stan en Dood Paard inmiddels hun achtste productie uit, na eerdere toneelversies van bijvoorbeeld *De Toverberg* van Thomas Mann en *Paradox van de toneelspeler* door de Franse filosoof Jacques Diderot.

Het begon allemaal met een tekst van Thomas Bernhard, zo vertelt acteur Matthias de Koning na afloop van de uitvoering in het eigen theater van Compagnie De Koe in Antwerpen. De Koning is lid van Maatschappij Discordia. De Koning:

„Bernhards *Die Berühmten* is in wezen een provocatie van oudere kunstenaars aan een jongere generatie. Eerst waren we er enthousiast over, maar naar mate de tijd vorderde vonden we het niet langer gepast om zo iets nu te brengen. Dit is voor veel kunstenaars vanwege de bezuinigingen een onzekere tijd. Sommige zaken kun je dan plotseling niet meer zeggen.”

Uiteindelijk, zo laat Gillis Biesheuvel van Dood Paard weten „sneuvelde de tekst van Bernhard”. Al geruime tijd genoot de documentaire *Leven in Afrika* die regisseur Hans Fels in 2003 voor de VPRO maakte belangstelling van de spelers.

Biesheuvel: „Fels plaatste in Ethiopië een camera langs de weg. Iedereen die wilde, kon in beeld komen en wat zeggen. We hebben de meest merkwaardige zinnen uit die documentaire in onze voorstelling verwerkt. Ons stuk heeft hierdoor een vreemde dadaïstische lading gekregen. Er staan zinnen in als: „Als je geen eten hebt, kun je ook niks eten.” Zo'n cirkelredenering roept een gevoel van machteloosheid op. In de voorstelling benadrukken we dat door om de toeschouwers heen te lopen. Alsof we een soort regendans uitvoeren.”

Alles aan de voorstelling *Beroemden*

is onconventioneel. De acteurs spelen zowel voor als achter het publiek. Met planken, plastic emmers en vuilniszakken bouwen de spelers een toneelwereld op. Iemand zet koffie in een nylonkous. Met deze eenvoudige rekwisieten roepen de spelers de sfeer op van een dorp, van een kleine mensengemeenschap die zich wanhopig staande houdt in een wereld van honger. Deze kale wereld doet de toeschouwer beseffen met welke minimale middelen mensen moeten leven.

„We hebben een vrachtwagen vol rekwisieten”, zegt Peter Van den Eede van Compagnie de Koe. „En daarmee beginnen we iedere avond aan een nieuw decor te werken. We denken vooral na over de plaats van de toeschouwers. We lopen in cirkels om de bezoekers heen, om duidelijk te maken dat zij net als de hongerige mensen in Afrika in een fatale situatie gevangen zitten. De „hongertekst” beschrijft een bizarre vorm van oorzaak en gevolg: de Afrikaanse mensen zijn moe van de honger en omdat ze honger hebben zijn ze moe, en kunnen niet werken. Zo sluit de vorm aan bij de inhoud.”

‘Beroemden’, door Dood Paard & Co. Te zien: 13 t/m 16/9 Theater Frascati, Amsterdam.